

גליון תולד • ערש"ק פרשת קרח

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מחלוקת קרח ודקיע המבדיל

מחלוקת ק' ר' ח' על האות ה'

בדין תערובת תרומה יבש ביבש

לא לברוח!

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

עצבות ומרירות

ענין המרירות צריכה להיות בסדר והדרגה ועיקרא ושרשא דכולא הוא היגיעה בלימוד נגלה ודא"ח להבין הענינים היטב

לברוח ממדה מאוסה ורעה זו כבורח מן המות

במענו על כתבו, העצבות היא מדה רעה והיא אחת משלוחי היצר הרע לבלבל את האדם מעבודתו בלימוד התורה ושקידת העבודה, ועוד יותר אשר לאט לאט מאבד את הכשרונות ח"ו ומטמטם את חושי הנפש, אשר ע"כ הנה הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע מזהירים מאד על העצבות לגרשה בכל תוקף עוז ולברוח ממדה מאוסה ורעה זו כבורח מן המות, להיותה רעל הממית כל רגש טוב, ומה שדרוש לעבודה היא המרירות, ומרירות באה ע"י התבוננות בהטוב באמת, והוא כאשר לומד ומבין השגה אלקית והענין מונח במוחו בטוב ("דער ענין איז גוט אפ געלעגט אין מוח"), ונרגש אצלו הטוב טעם של ההשגה ההיא, וכל השגה הרי יש לה הבכץ המורם מההשגה ההיא כהנוגע אל הפועל, הנה כאשר מתבונן בהענין והבכץ ומתבונן במעמדו ומצבו שהוא רחוק מהכפועל של הבכץ אשר ההשגה ההיא דורשת אזי הוא מתמרמר על זה, אבל גם ענין המרירות צריכה להיות בסדר והדרגה ועיקרא ושרשא דכולא הוא היגיעה בלימוד נגלה ודא"ח להבין הענינים היטב, להתפלל בחיות ("דאוונען מיט א געשמאק") ולקיים את המצות בחיות, והשי"ת יעזור לו ויצליח בלימוד וברירת שמים.

(אגרות קודש ח"ו עמ' קצו)

המדר מודפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנץ
נלב"ע כ"ז תשרי ה'תשפ"א
תנצב"ה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת קרח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליין תתלד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש.....ב

ויוצא פרח – מאי קמ"ל?

איך ידע משה שהמקל הוציא פרח לפני שגמל שקדים? / מדוע כתבו הראשונים ד"תרי עניני פרח היו שם"? / ביאור דברי רש"י על "ויוצא פרח" ודברי הגמ' בקשר לדברים שנגזרו ביחד עם הארון

(ע"פ לקוטי שיחות חב"ז עמ' 113 ואילך)

פנינים...עיונים וביאורים קצרים.....ה.

"ויקם משה" – תקומה היתה לו" (ע"פ לקוטי שיחות חב"ח עמ' 98 ואילך)

מתנות כהונה – מדוע כ"ד דוקא? (ע"פ לקוטי שיחות חב"ז עמ' 131 ואילך)

יינה של תורה.....ו.

שורש מחלוקת קרח ועדתו

מדוע הכריזו בני קרח "משה אמת ותורתו אמת" אף שמחלוקתם הייתה בעיקר נגד אהרן? / מה הקשר בין מחלוקת קרח לרקיע המבדיל בין מים למים? / איזו גזירה התבטלה במתן תורה? / ומי פועל את השלום בעולם: משה או אהרן?

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 102 ואילך)

פנינים...דרוש ואגדה.....י.

מחלוקת ק' ר' ח' על האות ה' (ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 102)

ביטול המחיצות מפריד (ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 204)

חידושי סוגיות.....יא.

כפלוגתת תנאי בדין תערוכת תרומה יבש ביבש

יקשה בטעם ר"י דתאנים שחורות מעלות את הלבנות אף שלא נתערכו ממש זב"ז, וכן בטעם ר"ע שתלה בידיעת האדם ולא במציאות / יסיק דאיפליגו בגדר תערוכת יבש ביבש אם היינו תערוכת בחפצא (כלח בלח) או דעיקרו הוא תערוכת בידיעת הגברא, ויבאר דע"פ הירושלמי דעת ר"ע הוא גדר שלישי בתערוכת - ספק בידיעה הגורם חלות בהחפצא

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 60 ואילך)

תורת חיים.....טו
לא לברוח!

דרכי החסידות.....טז
עצבות, מרירות וזכרון העבר

העזרת חיים

מכתבי עצמו והודרכה בעבודת הש"ת בחיי היום יום

לא לברוח!

ובפרט שידועות הוראות רבותינו נשיאנו, שכשם שצריכים לדעת חסרונות עצמו צריכים לדעת ג"כ מעלות עצמו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

(אגרות קודש ח"י ע"ב ע"ד)

במענה על מכתבו . . בו כותב ראשי פרקים מאשר עבר עליו ביחוד בזמן האחרון במשרתו ב... והקישוים בה עד שנאלץ (לדעתו) להודיע שעוזב את עבודתו שם, ומסיים בפרוט הצעות שיש לו בהנוגע לעתיד, ובשאלת חוות דעתי בזה.

והנה אינו ברור ממכתבו אם עזיבתו את... הוא באופן שאין כבר לעשות בזה כלום או שיש מקום לחזרה, שאז לדעתי יש להתבונן בזה התבוננות עמוקה אם כדאית העזיבה, ואפשר גם כן שבנדון זה מקום לביטוי חריף יותר אם מותרת העזיבה, שהרי לפי כתבו הצליח בעבודתו שם ומצד השני לא גמרה, שהרי כמה כתות ישנן שהנהגתן היפך מהרצוי ואפילו בכתה שלו הוא רק באמצע התקון וידוע מאמר רז"ל שלא מן הכל אדם לומד, ומי יודע אם אחר יצליח להשפיע עליהם בכיוון הרצוי.

מובן שהטענות שלו לעזיבתו את המקום יש להם מקום ונצרכים עיון, אבל בעיון הזה יש להביא בחשבון את הבחינה וכמועתק בהיום יום כ"ג סיון "ונקוט האי כללא בידך וזכור אותו תמיד, כי כל דבר המועיל או מביא לעבודה בפועל, הנה כל מניעה שתהי' לדבר זה - אפילו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה - הוא רק מתחבולותיו של נפש הבהמית."

באם לאחר העיון בדבר והעיקר בהתייעצות עם אלו שאינם נוגעים בדבר, יבואו להחלטה שבכל זאת עליו לעזוב... או שהוא באופן שאי אפשר חזרתו לשם באופן שיוכל להמשיך שם השפעתו לטובה, אזי מההצעות שמזכיר יש להתעניין באותן ששם המצב דלוציא יקר מזולל, ושאיין אחר במקום או במוסד שיעשה זה, ונודע גודל הענין דמצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים כפסק רז"ל מסכת מו"ק ט' סוף ע"א וריש ע"ב.

(אגרות קודש ח"י ע"ב ע"ד)

בעבודת האדם לקינו - אין צריך לברוח

...ומה שכותב שקשה לו להגביר את כח המחשבה דבור ומעשה שלו [שהיו רק בענינים קדושים וטובים] כמצוה עלינו בתורתו הק' תורת חיים ותורת עולם,

ושואל אנה לפנות ואנה לברוח? - הנה אין צריך לברוח, כי כלשון התניא קדישא פרק מא: "ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו, ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי",

אשר זהו גופא הוא נתינת כח לעמוד במלחמת היצר ולנצחה, וגם התבוננות קלה בזה מספיקה,

וכדי להגדיל את הסייעתא דשמיא בזה צריך להיות חקוקים במוחו ובזכרוננו איזה פרקים משניות ואיזה פרקים תניא והדרוש בלקוטי תורה סוף פ' קדושים ד"ה והדרת פני זקן,

וזהו נוסף על מה שצריך להיות אצלו בכיסו - כמובן במקומות שמותר זה - תניא, ומזמן לזמן בשעות הפנויות ילמוד בו איזה שורות, ואם יעשה ככל הנ"ל אליבא דנפשי' ויזכיר לעצמו הציווי התמידי ד"שווית' ה' לנגדי תמיד", הרי לאט לאט יגרש הרע ויגביר האור בהד' אמות שלו.

(אגרות קודש ח"י ע"ב ע"ד)

בעבודת החינוך - אין לברוח מהמערכה

...במ"ש בהנוגע לחינוך דנערים בכפר חב"ד - מובן שלא זוהי העצה לברוח מהמערכה או לשתוק ולאחוז בהשיטה דשב ואל תעשה ולא בזה יתוקן המצב, וע"ד המבואר באחד ההתועדות שבריתא העולם וירידת הנשמה מאגרא רמה לבירא עמיקתא לא היתה בשביל העדר עשיית ענינים הבלתי רצויים, כי גם לולא זאת הבריא, לא ה' מקום לרע, וכל אלו הם רק בשביל הועשה טוב, והבכין מובן.

ומ"ש על העדר מרצו וכו' הרי לדברי הכל נמצאים אנו בדרא דעקבתא דמשיחא עליו נאמר הקטן יהי' לאלף, והרי כאו"א אי אפשר שיהי' עוד למטה מקטן,

הכבוד מרפס
לעליו נשמת
האשה החשובה מרת
רוחמה ח' פחמא ע"ה
בת יכלהמ"א ר' חוב
ביסטריצק
ולכות משפחתה שידו
מלכות ישראל

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

ויוצא פרח - מאי קמ"ר?

איך ידע משה שהמקל הוציא פרח לפני שנמל שקדים? / מדוע כתבו הראשונים ד"הרי עניני פרח היו שם? / ביאור דברי רש"י על "ויוצא פרח" ודברי הנמ' בקשר לדברים שנענו ביחד עם הארון

בפרשתנו מספר הכתוב אודות הנס דפריחת מטה אהרן - שמכל המטות של השבטים, פרח דוקא המטה דאהרן: "וינח משה את המטות לפני ה' באהל העדות. והי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות, והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים. ויוצא משה את כל המטות מלפני ה' אל כל בני ישראל, ויראו ויקחו איש מטהו" (וי, כב-כד).

ובפירוש רש"י:

"ויוצא פרח - כמשמעו; ציץ - היא חנטת הפרי כשהפרח נופל; ויגמול שקדים - כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים, לשון 'ויגדל הילד ויגמל'. ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו 'ובסר גמל יהי' נצה'".

וע"פ הידוע גודל הדיוק בלשון רש"י - יש לדקדק במה שפירש על תיבת "ציץ": "היא חנטת הפרי כשהפרח נופל";

לכאורה, כדי להסביר את משמעות המלה "ציץ" די ומספיק אומרו "חנטת הפרי" - לשם מה מוסיף רש"י "כשהפרח נופל"? מדוע הוצרך להוסיף ולבאר ש"חנטה" כוללת את נפילת הפרח?

יש לומר, שבהוספה זו למדנו את שיטתו המיוחדת של רש"י בפרשה זו, ולפי דרך זו יתיישבו כמה דקדוקים שדקדקו המפרשים בהאי ענינא, כדלקמן.

ב. בפשטות כוונת הכתוב באומרו "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" - היא שמטה אהרן הצמיח שקדים בהסדר הרגיל שבו צומחים שקדים על אילן: בתחילה יצאו פרחים, **ואחר מכן** חנט הפרי ונעשה "ציץ", ושוב התבשלו הפירות לגמרי ונעשו "שקדים" הראויים לאכילה.

אך לכאורה אינו מובן: כאשר משה נכנס לאהל העדות - הוא ראה (לכאורה) רק את השקדים המוכנים (ולא את ה"פרח" וה"ציץ" ששייכים להזמן שלפני כן), וכך הוציא את המטה לבני ישראל; ואם כן, לשם מה מספר הכתוב על מה שהי' **לפני כן** (ומאי דהוה הוה) - זה ש"ויוצא פרח ויצץ ציץ"?

בסגנון אחר: כדי שידיעת האדם תפעול דין בהחפצא, התאנים השחורות והלבנות, שמצד עצמן אינן מעורבין, צריך להיות שינוי בתאנים עצמן, כגון שנפלה שחורה, שבזה נעשה כאן עירוב במציאות, שהתאנה השחורה היא בתוך השחורות, ואם אין ידוע איזו מהם נפלה, הרי העירוב בדעת האדם פועל עירוב בכללות התאנים (בין בשחורות ובין בלבנות) שנפלה בהן תאנה של תרומה, אבל כאשר ידע ושכח, אין שכחת האדם מערכת התאנים אחר שבמציאות אינן מעורבין.

ויש להסביר הטעם שענין זה, ידיעת

ומחשבת האדם בכוחה לפעול בדבר שחין ממנו, פירשוהו חז"ל בתרומה דוקא – כי יסוד הדין דמחשבה פועלת מצינו מפורש בנוגע לתרומה, שלמדין ממ"ש בפרשתנו "ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן", "במחשבה בלבד תהיה תרומה" (רמב"ם הל' תרומות פ"ד הט"ז. שו"ע יו"ד סשל"א סמ"ר).

ואף שבנדוד המדובר אינו בדין הפרשת וקדושת תרומה אלא בדין ביטולה של התרומה, שהתאנים מותרות באכילה, מ"מ הרי אף דין זה נובע מכח מיוחד של מחשבת האדם שנקבע בדיני תרומה.

וכך באמת הקשה הרשב"ם: "לא הי' לו לכתוב 'והנה פרח' – אלא 'והנה גמל שקדים מטה אהרן לבית לוי'!" כלומר: הי' להכתוב להזכיר את סוף הענין בלבד – "ויגמול שקדים", ותו לא.

לכאורה אפשר הי' ללמוד, שכוונת הכתוב היא להשמיענו שאכן משה הי' נוכח בכל שלושת הזמנים. כלומר: משה נכנס לאהל העדות, וראה בעיניו כיצד "ויוצא פרח", ושוב ראה כיצד "ויצץ ציץ", ולאחר מכן ראה ש"ויגמול שקדים".

אבל אין זה מובן, כי: כל הנס דפריחת מטה אהרן הי' בשביל לחזק את כח ישראל בענין בחירת אהרן כו'; ואם כן, איזו תועלת יש בזה שמישה לבדו יראה את כל שלושת הענינים? ! הרי לעיני בני ישראל – שבשבילם בא הנס – נראה בלאו הכי רק סוף הענין, "ויגמול שקדים" ותו לא !

[ואמנם, מכח הקושיא מחדש הרשב"ם, כי כשהוציאו משה מצאו שפרח ולא יותר, ועל כך נאמר "והנה פרח מטה אהרן"; ורק אחר כך "ויצץ ציץ" לעיני כל ישראל, ואחר כך "ויגמול שקדים" לעיני העם. אבל כבר העירו במפרשים (ראה פני דוד להחיד"א סוף פרשתנו; מלבי"ם על הפסוק; ועוד), שפירוש זה אינו מיושב בפשט הכתוב, שמשמעו ברור כי רק לאחר סיום הענין של "ויגמול שקדים" – אז הוציא משה את המטות לבני ישראל, והדרא קושיא לדוכתא].

ג. והנה בבעלי התוספות כאן (דעת זקנים. ועד"ז במושב זקנים. וכן במפרשי הש"ס ליומא נב, ב: תוספות ישנים, תוספות הרא"ש, חידושי הריטב"א – הובאו בפני דוד להחיד"א סוף פרשתנו), הביאו מלשון הש"ס (יומא נב, ב. הוריות יב, א. כריתות ה, ב. ועוד) המדבר על גניזת הארון, ושם אמרו, כי ביחד עם הארון נגנזו "מקלו של אהרן בשקדי' ופרחי'"; ולכאורה קשה – הרי הפרחים נפלו (ובמקומם צמחו שקדים) ואינם עוד ? !

ומכח זה חידשו – "דתרי עניני פרח היו שם. מצד אחד פרח, ואותן פרחים עמדו ולא נפלו לעולם; ומצד אחד 'ויוצא פרח', ונפל כדרך כל פרחי אילנות, ויצץ ציץ ויגמול שקדים'".

ולפי פירושם מובן לשון הש"ס "מקלו של אהרן בשקדי' ופרחי' – כי אמנם בצד אחד של מטה אהרן היו שקדים, וכפשטות הענין, אבל בצד השני נותרו פרחים קיימים (שלא נפלו).

ובבירור שיטת רש"י בזה – נראה פשוט שאין דעתו כחידוש זה, כי בדבריו לא נרמז הדבר כלל (וחידוש גדול כזה היה לו לפרש); אלא לשיטתו הי' רק סוג אחד של "פרחים" בלבד – אותם פרחים שנופלים ואחר כך גדל הפרי במקומם. [ושיעור הכתוב הוא: "והנה פרח מטה אהרן" – שהיתה בו "פריחה" במובן כ"ל, הוספה וצמיחה; ואחר כך מפרט הכתוב "פריחה" זו – "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים"].

ויש להקשות איפוא – כיצד נפרנס (לשיטת רש"י) את לשון הש"ס הנ"ל "מקלו של אהרן שקדי' ופרחי'"? !

ד. אך הביאור בכל זה – לפי דיוק לשון רש"י (הנ"ל ס"א) "חנטת הפרי כשהפרח נופל" [ולהעיר ממושב זקנים מבעלי התוספות כאן]:

אמנם, כאשר בא משה לאהל העדות – הוא ראה על מטה אהרן רק את השקדים המוכנים;

וזה שהכתוב מספר על מה שה' לפני כן - "ויוצא פרח ויצץ ציץ" - הוא משום שמשם ידע על כך מתוך ראיית הפרחים הנפוצים.

כלומר: אם משה ה' נכנס ורואה רק את השקדים על המטה - אז היה יכול לחשוב שהשקדים צמחו בדרך נס לגמרי, בלי הקדמות הסדר הטבעי של "ויוצא פרח ויצץ ציץ" (אלא מיד צמחו שקדים מוכנים); אך מזה שליד המטה היו פרחים שנפלו - הוכח בבירור שהשקדים צמחו לפי הסדר הטבעי של הוצאת פרח, ציץ וכו'.

ולכן איפוא מפרט הכתוב את הסדר של "ויוצא פרח ויצץ ציץ (ויגמול שקדים)" - כי כאשר הוציא משה את המטות מלפני ה' אל בני ישראל, הראה להם את הכל, אף את הפרחים שנפלו בשעת חנטת הפרי; וכשראו את המטה על שקדיו ופרחיו (שנפלו) - ה' ברור בעיניהם שבתוך "אהל העדות" ה' כל הסדר של "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים".

ה. ומעתה יש לומר בביאור לשון הש"ס (הנ"ל ס"ג) "מקלו של אהרן בשקדי ופרחי":

כאמור, הרי המפרשים תמהים על הלשון "פרחי" (שלאורה, הפרחים הרי נפלו כבר!); ומיישבים, שבאמת חלק מהפרחים נשארו על המטה לדורות ולא נפלו ממנו.

אולם כד דייקת, לכאורה עדיין יש להקשות (לאידך גיסא):

אם אכן הפרחים נשארו על המקל - למה צריכים חז"ל לפרט את הפרחים במיוחד? הרי הם חלק מ"מקלו של אהרן" ובפסוקים בו (בדרך ממילא) ! [ואכן, הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ד ה"א) כותב רק "מטה אהרן" - בלי להוסיף "שקדי ופרחי"].

זה שמפרטים ה"שקדים" - יש לומר, שבזה נתכוונו לבאר על איזה מקל מדובר כאן; אולם למה צריך לפרט גם את ה"פרחים"?

אך לפי האמור בשיטת רש"י, שהפרחים כולם נפלו ומשה הראה לישראל את הפרחים כפי שהם נפרדים מן המטה, אתי שפיר:

כשם שבפעם הראשונה הוציא משה את המטה ביחד עם (השקדים שעליו ו) הפרחים שנפלו, כדי שבני ישראל יראו ויבינו שהשקדים צמחו על המטה בסדר הטבעי של "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" -

כך כאשר שמרו את המקל "למשמרת לאות", שמרו ביחד עמו את הפרחים שצמחו עליו ונפלו, שהם הראי' על הסדר הטבעי של צמיחת השקדים על המטה. ולכן מפרטים חז"ל את ה"פרחים" בפני עצמם, להשמיענו שגם אותם שמרו ביחד עם המטה (אף שהיו נפרדים ממנו).

[אך עדיין יש להבין את טעם הענין: מדוע באמת ה' צורך בכך שהשקדים יצמחו על מטה אהרן בסדר טבעי דוקא ("ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים") - עד כדי כך שגם לדורות שמרו את הפרחים הנפולים, המוכיחים על סדר זה? וכי מה היה חסר באם היו השקדים צומחים בלי הקדמות הפרחים והציץ? ! ואכמ"ל, וראה במקור הדברים בארוכה].

(סאה) ואח"כ נפלו שם חולין אם שגג מותר", דאף שמתחלה לא היו מאה לבטל ונדמעו, הרי כשאח"כ נפל שם עוד בשוגג מצטרפין לבטל, ולמה לא נאמר גם כאן דכאשר שכח (וה"ז שוגג) הרי כולן בספק איסור ומצטרפין לבטל?

ויש לומר, שלדעת הירושלמי (ופסק הרמב"ם) - סברת ר"ע היא אופן שלישי בגדר תערובת יבש ביבש. דלדעת ר"י כל גדר התערובת הוא אך ורק בידיעת ומחשבת האדם, אבל ר' עקיבא ס"ל, דאף שיסוד תערובת יבש ביבש הוא מצד ידיעת ומחשבת האדם, הרי המצב בידיעת האדם פועל על החפצא. שזהו חידוש התורה בדין תערובת יבש ביבש, דאף שמצד המציאות עצמה, אין האיסור מעורב ממש בההיתר ורק שאינו ניכר בפ"ע, וא"כ יסוד גדר התערובת הוא מצד המצב של ידיעת האדם, הרי מצב זה בידיעת האדם פועל שינוי במציאותו של הדבר, כאילו הם מעורבים ממש.

ולכך חלות דין תערובות מצד ידיעת האדם היא רק כאשר לא ידע בשעת הנפילה, שאז אנו אומרים שהתערובת שמצד ידיעת האדם פועלת חלות דין תערובת, וכאילו נפלה במאה, אבל כאשר בשעת הנפילה ידע, ונמצא דבדעת האדם לא היו השחורות והלבנות מעורבות, אין השכחה שלאח"ז יכולה לחדש בהתאנים, מאחר שמצד התאנים הרי הלבנות והשחורות אינן מעורבות, ושכחה אינה יכולה לעקור מציאות זו (וגם לעקור את ידיעת האדם בשעת הנפילה, שהיה ידוע לו אם שחורה נפלה או לבנה נפלה).

היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל ביחד" (אף שלא דרסן ועירבן): הדריסה בתאנים היא (לא רק בגדר "אם היה רוצה" סתם, אלא זוהי) דרך הכל לדורס התאנים; וכיון שתערובת דיבש ביבש הוא (לא התערובת בפועל, במציאות, בהחפצא, אלא) התערובת שבידיעת ומחשבת האדם, ס"ל לר"י, דכיון דרגיל ובמילא ברצונו לדורס התאנים, הרי ברצונו (ומחשבתו) של האדם אינו מפריד ומחלק בין השחורות והלבנות וה"ז תערובת כל המאה ברצון ומחשבת האדם.

והנה בירוש' תרומות שם ה"ז איכא פלוגתא בדעת ר' יהושע, אם זה שמעלות זו את זו הוא גם בידוע איזו נפלה (שחורה או לבנה), או דבידוע איזו נפלה גם ר"י ס"ל דאין מעלות זו את זו, ולפי זה, המחלוקת בין ר' יהושע לרבי עקיבא היא, "בשידע ושכח, על דעתיה דרבי יהושע מעלה על דעתיה דרבי עקיבא אינו מעלה" ("רבי יהושע ס"ל שכיון דשכח הוי כאינו ידוע לו בשעת שנפלה, ור"ע ס"ל שהואיל וידע בשעה שנפלה אין מעלות זו את זו, אע"פ ששכח אח"כ" (פני משה)). והרמב"ם שפסק כר' עקיבא (כנ"ל), פסק ג"כ כדברי הירושלמי, ד"ידע מה היתה אחר שנפלה ושכח הרי כולן מדומעות".

ולכאורה צ"ע סברת ר"ע למה כשידע ושכח כולן מדומעות ואין מבטלות זו את זו, הרי עכשיו כולן בכלל ספק איסור? ואין לומר דכיון שכבר נדמעו החמשים (כשידע), שוב אין מתבטלים אח"כ כששכח - שהרי מפורש במשנה תרומות פ"ה מ"ט וברמב"ם שם פ"ג ה"י "סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה

תערובת של אחד ומאה.

וי"א דג' השיטות כאן פליגי בכללות גדר ביטול בתערובת יבש ביבש. ובהקדים לתערובת יבש ביבש אינה דומה לתערובת לח בלח שהיא תערובת ממש, שנעשו מציאות אחת שאי אפשר להפריד ביניהם, משא"כ יבש ביבש שכל אחד נפרד בפני עצמו ורק שהאדם אינו יודע איפה נמצא האיסור. ומעתה יש לחקור בביאור גדרה של תערובת זו, דמצינו לומר בב' אופנים: (א) גדר תערובת יבש ביבש אכן שונה מגדר תערובת לח בלח, שאינה תערובת בהחפצא אלא רק מצד הגברא, שבידיעת האדם יש תערובת של איסור בהיתר, אבל גם זה מספיק לבטל האיסור. (ב) גם תערובת יבש ביבש היא בהחפצא, כי גדר "תערובת" הוא זה שאי אפשר להכיר בין ההיתר והאיסור.

וזהו טעם פלוגת ר"א (שאוסר) ור"י ור"ע. דר"א ס"ל שגם גדר תערובת יבש ביבש צ"ל בהחפצא, ולכן ס"ל שאין הלבנות יכולות להעלות את השחורות (וכן להיפך), שאין כאן תערובת במציאות, וכנ"ל בלשון התוספות שאי אפשר שיתערבו כי לעולם ניכרות בפ"ע. משא"כ ר"י ור"ע ס"ל דתערובת יבש ביבש מספיק גם כשהוא רק מצד הגברא, בידיעת האדם (שאינו יודע היכן האיסור). וזהו גם טעמו של ר"ע דס"ל ד"כשאנו יודע מה נפלה מעלות זו את זו" - מחמת תערובה בידיעת האדם, ובנדו"ד בידיעתו הם מעורבין בכל המאה.

ועפ"ז יש לבאר גם טעמו של ר"י דס"ל שכולן מצטרפין לבטלה לפי "שאם

לכא' מובן בפשטות, שהרי במציאות לא נתערבה התרומה אלא בחמשים (אם לבנה - בין חמשים הלבנות, ואם שחורה - בין חמשים השחורות), וממה נפשך ליכא מאה מהמין שנפל. וכתב הרע"ב על המשנה שם בביאור טעמו של ר"י דפליג, דאיהו ס"ל שכיון "שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל ביחד" לכן כולן מצטרפין לבטלה [ואף שאין מבטלין איסור לכתחילה, כבר ביאר התו"ט על אתר ד"הני מילי להרבות בהיתר כדי לבטל האיסור, אבל בכה"ג שאינו מרבה בהיתר אלא משנה האיסור מכמות שהיה ומפרידן כאשר היה מקדם כדי לערבם יחד בכה"ג נ"ל דשרי לבטל לכתחילה"]. ובטעמו של ר"ע שמחלק בין ידוע מה נפל ואינו ידוע, כתבו המפרשים (ר"ש. פי' הרא"ש. רע"ב - סוף משנה), דבידוע איזו תאנה נפלה, שחורה או לבנה, "אין מעלות לפי שיכול לאכול האחרות, וכיון דמותרות הן אין מסייעות לבטל, אבל אם אין ידוע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו".

ועדיין צריך להבין טעמו של ר"י - מה בכך "שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל ביחד", הרי בפועל לא טחנן ודרסן, ואין מעלות זו את זו. וכן צ"ע בדעת ר"ע - מה בכך שהאדם אינו יודע אם שחורה היתה או לבנה ו"כולן בספק איסור", הרי ספק זה הוא רק בידיעת האדם, אבל במציאות - לא נתערבה התרומה במאה (שהרי תאנה לבנה אינה מתערבת עם תאנה שחורה (וכן להיפך), ובלשון התוס' זבחים עג. על דברי ר"א "אין השחורות ראיות להיות בספק דימוע שלעולם השחורות ניכרות מתוך לבנות"); ואין כאן

"ויקם משה" - "תקומה היתה לו"

וידבר ה' ג', דבר אל העדה ג', העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירים. ויקם משה וילך אל דתן ואבירים ג' וידבר אל העדה לאמר, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים וגו' ויקם משה - כסבור שישאו לו פנים ולא יעשו (רש"י)

המפרשים (ס' זכרון. באר יצחק. ועוד) כתבו שכוונת רש"י היא כדברי המדרש (תנחומא פרשתנו ח. במדבר פי"ח, ב): "אע"פ ששמע משה מפי הגבורה, לא אמר להם העלו עד שהלך והתרה בהם". והיינו, שהכוונה במ"ש "וילך אל דתן ואבירים" היא שאף שציווהו הקב"ה לומר אל העדה "העלו גו'", מ"מ הלך תחלה לדתן ואבירים להחזירם בתשובה. והדבר תמוה, דאיך יתכן שנשתתה משה מלקיים את ציווי הקב"ה כדי לעשות דבר אחר בינתיים!?

ויש לומר שלדעת רש"י אכן לא היתה ההליכה כדי להתרות בדתן ואבירים, אלא כדי לקיים את ציווי הקב"ה לומר לעדה הנמצאת "מסביב למשכן דתן ואבירים" את דברי הקב"ה "העלו גו'".

אלא שהוקשה לרש"י לשון הכתוב "ויקם משה וילך אל דתן", דלכאורה קימה זו מאי בעי הכא, והול"ל "וילך משה אל דתן" ותו לא.

ועל כרחך כוונת הכתוב היא שההליכה היתה באופן של "קימה", היינו באופן של חשיבות ורוממות, כדרך שפירש רש"י גבי שדה עפרון (חיי שרה כג, ז) "ויקם שדה עפרון - תקומה היתה לו". ואף כאן היתה הליכת משה באופן של "ויקם" - הליכת מלך מורם

מעם המעוררת רגשות חשיבות וכבוד אל המלך.

וזהו שפירש רש"י, "כסבור שישאו לו פנים", היינו שמשה קיווה שההליכה באופן של "ויקם" תפעל אצל דתן ואבירים "שישאו לו פנים" וישובו בתשובה.

ומעתה מובן שלא התעכב משה מלקיים מיד את ציווי ה', אלא אדרבה - הלך אל דתן ואבירים כדי לקיים את ציווי זה, אלא שדרך הליכתו היתה באופן של "תקומה", כדי "שישאו לו פנים". וק"ל.

מתנות כהונה - מדוע כ"ד דוקא?

ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בבית מלך עולם (יה, ח. רש"י)

על פי דברי רש"י, שכ"ד מתנות כהונה קשורות לביטול ערעור קורח, יש לבאר הטעם שהמתנות הן במספר כ"ד דוקא:

הדרך שבה ערער קורח כנגד אהרן לא היתה במרידה גלויה נגד הקב"ה, אלא הלביש והסתיר את מרידתו בטענה שכלית - "רב לכם כי כל העדה כולם קדושים" (טז, ג). ונמצא, שקורח לא בא כגזלן הגזול בריש גלי, אלא כגנב המסתיר את מעשיו מפני הרואים.

ומכיון שנשתתפו ב"גניבה" זו י"ב שבטים (כפרש"י לעיל טז, יט) "הלך אצל השבטים ופתה אותם כו' עד שנתפתו כולם" - הרי צריכים הם לשלם י"ב פעמים תשלומי כפל כדין גנב. והוא שורש ורמז לכ"ד מתנות כהונה, בתורת תשלום "כפל" על י"ב הגניבות".

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

הדבור מופס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה נפטר
מבית ב"ר אברהם יצ"ע
נפטר ב' יר נסח התשפ"ב
הנצחה

שורש מחלוקת קרח ועדתו

מדוע הכריז בני קרח "משה אמת ותורתו אמת" אף שמחלוקתם הייתה בעיקר נגד אהרן? / מה הקשר בין מחלוקת קרח לרקיע המבדיל בין מים למים? / איזו גזירה התבטלה במתן תורה? / ומי פועל את השלום בעולם: משה או אהרן? מהות מחלוקת קרח נגד התורה ש"כל נתיבותי שלום"

מסופר בגמרא (ב"ב עד, א) שרבה בר בר חנה ה' אצל מקום בליעתם של בני קרח, ושמע "דהו אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין". והיינו, שבני קרח חזרו בתשובה והודו שמשה אמת ותורתו אמת.

ויש לתמוה:

כאשר מעיינים בפשטות הכתובים, מוצאים שעיקר מחלוקת קרח ועדתו הייתה כנגד כהונתו של אהרן, וכפי שטען משה כלפי בעלי המחלוקת: "ובקשתם גם כהונה . . ואהרן מה הוא כי תלינו עליו" (פרשתנו טז, י-יא). גם כאשר משה ביקש להוכיח את טעותם, ה' הדבר על ידי שאהרן והם יקטירו קטורת וכך יודע שה' בחר באהרן ו"הוא הקדוש" (שם, ה ואילך).

ואף שקרח ועדתו חלקו גם על משה רבנו, הרי בפשטות מחלוקת זו הייתה מסובכת ממחלוקתם על כהונת אהרן: מכיוון שמינוי אהרן נעשה על ידי משה, טענו שבדה זאת מליבו, וכפי שמתאר משה שטענו כלפיו ש"לא ה' שלחני" (שם, כט).

ואם כן, מכיוון שעיקר המחלוקת הייתה נגד אהרן, מדוע בתשובתם של בני קרח הם מכריזים על האמת של משה עצמו, ולכאורה ה' להם בעיקר להכריז שתורת משה אמת וכהונתו של אהרן היא אמת?

חטאו של קרח – עצם הפילוג

כאשר מעיינים במהות חטאם של קרח ועדתו, עולה שעיקר חטאם ה' עצם המחלוקת, גם אילו לא הייתה מכוונת נגד משה ואהרן.

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

הדבור מופס
לעילוי נשמת
הרב שמעון ב"ר מנחם
שמא"ל דוד הלוי ע"ה
רייטשוק
נפטר ב' כסלו התשפ"ב

בפלוגת תנאי בדין תערובת תרומה יבש ביבש

יקשה בטעם ר"י דתנאים שחורות מעלות את הלבנות אף שלא נתערבו ממש זב"ז, וכן בטעם ר"ע שתלה בדיעת האדם ולא במציאות / יסיק דאפליגו בגדר תערובת יבש ביבש אם היינו תערובת בחפצא (כלח בלח) או דעיקרו הוא תערובת בדיעת הנברא, ויבאר דע"פ הירושלמי דעת ר"ע הוא נדר שלישי בתערובת – ספק בדיעה הנגרם הלוח בהחפצא

להלן שם מ"ח ר' יהושע אומר תנאים שחורות מעלות את הלבנות לבנות מעלות את השחורות (תאנה של תרומה שחורה או לבנה שנפלה למאה תנאים של חולין חציין שחורות וחציין לבנות כולן מצטרפין לבטלה . . ואם שחורה נפלה מעלה אחת מן השחורות ואם לבנה מעלה אחת מן הלבנות והשאר חולין כשהיו. רע"ב) . רבי אליעזר אוסר (אם שחורה נפלה השחורות אסורות ואם לבנה נפלה הלבנות אסורות. רע"ב), ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה (שחורה או לבנה) אין מעלות זו את זו, וכשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו (וברמב"ם ריש פ"ד מהל' תרומות נפסקה הלכה כר' עקיבא, ד"אם אין ידוע אם שחורה היתה ואם לבנה, עולה באחד ומאה מן הכל").

בדיני ביטול תרומה שנתערבה בחולין (דמן התורה בטל ברוב, ורבנן החמירו בזה (ראה רמב"ם הל' תרומות ספ"ד. תוד"ה ועולה — ב"מ נג, א. תוד"ה אתי דימוע — נדה מז, א. ועוד)), פסק הרמב"ם ברפ"ג מהל' תרומות דביטולה במאה וא', וכדעת ר"א בתרומות פ"ד מ"ז ד"תרומה עולה באחד ומאה" [למה סמכו על שיעור מאה בתרומות שהרי תרומת מעשר אחד ממאה ומקדש הכל שנאמר (פרשתנו יח, כט) את מקדשו ממנו אמרו חכמים דבר שאתה מרים ממנו אם חזר לתוכו מקדשו" (רמב"ם הל' מאכלות אסורות פט"ו הט"ז, והוא מספרי פרשתנו שם. ירושלמי תרומות פ"ד ה"ו). והך ילפותא היינו אסמכתא בעלמא (ראה תוד"ה ועולה ותוד"ה אתי דימוע שם) אבל הוא דין דרבנן כנ"ל].

והנה טעמו של ר"א האוסר בדין זה

וגבי ביטול זה במאה וא' תנן בתרומות

מחלוקת ק' ר' ח' על האות ה'

ויקח קרח
ואתפליע קרח
(טז, א. תרע"ט אונקלוס)

כללות מחלוקתו של קורח רמוזה בג' האותיות של שמו - ק' ר' ח':

עיקר מחלוקתו של קורח היתה על משה ותורתו, כפי שמצינו שכאשר שבו בני קרח בתשובה אמרו "משה אמת ותורתו אמת" (ב"ב עד, א. וראה במקור הדברים מדוע טענותיו בפועל היו בעיקר אודות כהונת אהרן).

והנה, ענינה של התורה הוא "לעשות שלום בעולם" (רמב"ם סוף הל' חנוכה) - לחבר את העולם הזה עם הקדושה, אף שהם שני הפכים זה מזה. והוא על ידי קיום המצוות המעשיות, ועל ידי ניצול עניני העולם לשם שמים ולעבודתו ית'.

והאופן הראוי בחיבור העולם אל התורה מרומז בצירוף האות ה' (ראה מנחות כט, ב):

ג' הקוים שבאות ה' רומזים לשלושת לבושי הנפש - מחשבה, דיבור ומעשה: גגה של הה' רומז על המחשבה בדברי תורה, הרגל הימנית - על הדיבור של קדושה המשתלשל מן המחשבה, ואילו הרגל השמאלית - על המעשה הגשמי, המחבר את העולם אל התורה.

ולכן הרגל השמאלית שבאות ה' אינה יורדת למטה מהרגל הימנית, ללמדנו שהמעשה צריך להיות מדוד ומדויק לפי רצון התורה, ולא לרדת למטה יותר ממה שהתירה תורה. וכן אין הרגל השמאלית מחוברת לשני הקוים האחריים, להורות שהאדם צריך תמיד לזכור שהמעשה והגשמיות אינם מחוברים בטבעם לרוחניות, ולכן עליהם להיות תדיר בתנועה של עלי' והשתוקקות להתחבר עם התורה.

ובזה חלק קורח על תורת משה, היינו שהתנגד לחיבור הקדושה עם גשמיות העולם כפי הוראות התורה האמורות לעיל.

וזהו הרמז באותיות ק' ר' ח', שבכל אחת

מהן יש שינוי אחד מהאות ה': באות ק' - קו המעשה יורד למטה מקו הדיבור, להורות שהאדם יורד לעסוק בענינים גשמיים שלא על פי רצון התורה; באות ר' - קו המעשה חסר לחלוטין, היינו שהתורה והרוחניות אינן מתחברות אל העולם הגשמי כלל; ובאות ח' - קו המעשה מחובר למעלה, להורות שהאדם אינו מרגיש את החסרון שבגשמיות ובהיותה מנותקת מהרוחניות, וממילא אין מורגש בו הצורך להתעלות ולהתקדש.

ביטול המחיצות מפריד

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' (טז, ב).

בקורח ועדתו מצינו דבר והיפוכו: מצד אחד, דרש קורח שכל בני ישראל יהיו שווים במעלה ומדרגה, כאומרו "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'", וא"כ רצונו ה' לפעול אחדות ושוויון בין בני ישראל; ומאידך גיסא, דוקא קורח החזיק במחלוקת ופירוד, וכפי שתרגם אונקלוס (ריש פרשתנו): "ויקח קרח - ואתפלג", וכמארז"ל "כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר ולא יהיה כקורח וכעדתו" (סנהדרין קי, א).

ללמדך, שהאחדות האמיתית בין בני ישראל אינה על ידי השוואתם וביטול המחיצות ביניהם, אלא דוקא כאשר כל אחד נשאר בדרגתו שקבע לו השי"ת. יש כהנים לוויים וישראלים, ישנם "ראשיכם שבטיכם" וישנם "חוטב עציץ ושואב מימין" (ריש פרשת נצבים). ולכל אחד מהם יש תפקיד מיוחד, וכאשר הם פועלים יחד ומקבלים איש מרעהו - זוהי אחדות אמיתית.

ולעומת זאת, המנסה לבטל את המחיצות שקבעה תורה - לא זו בלבד שאינו גורם לאחדות, אלא להיפך, הוא מבבלל סדרי בראשית, ומפריד ומפלג בין בני ישראל.

לקראת שבת

ט

כך אמרו בגמרא (סנהדרין קי, א. ועוד), ש"כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר (פרשתנו יז, ה) ולא יהי' כקרח וכעדתו". ולכאורה, אינו מובן כיצד לומדת הגמרא מפסוק זה על חומרת המחלוקת, והלא מחלוקת קרח, שעל דוגמתה הזהיר הכתוב, הייתה כנגד תורת משה וכהונת אהרן, וכיצד ניתן ללמוד מכך אזהרה על כ" מחלוקת שהיא?

ומוכח, שעיקר פגמם וחטאם של קרח ועדתו הי' עניין המחלוקת כשלעצמה. ופגם זה קיים בכל סוג מחלוקת, לאו דווקא במחלוקת שמכוונת במפורש על משה ואהרן.

עניין זה, שעצם המחלוקת הוא עיקר חטאו של קרח, מתבטא גם בחיכות שבהן פותחת הפרשה: "ויקח קרח". התרגום מפרש את תיבת "ויקח" - "ואתפליג", שהבדיל וגרם מחלוקת, וכפי שכתב רש"י "נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת".

גם שמה של הפרשה מבטא עניין של מחלוקת, כי "קרח" הוא מלשון קרחה (סנהדרין קט, ב) שעניינו הוא פילוג וניתוק השיער מן הראש. ושם זה של הפרשה רומז על כך שחטא קרח ועדתו הוא בעניין המחלוקת והפילוג.

תיקון המחלוקת ביום השלישי ובאלף השלישי

המחלוקת הראשונה בעולם הייתה ביום השני לבריאתו, עת אשר "ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע" (בראשית א, ז). ומטעם זה, בסיפור הבריאה של יום שני לא נאמר "כי טוב", לפי ש"בו נבראת מחלוקת" (בראשית רבה פ"ד, ו).

אמנם, מחלוקת זו באה לידי תיקון ביום השלישי, שהוכפל בו "כי טוב", "אחד למלאכת המים ואחד למלאכתו של יום" (בראשית רבה פ"ד, ו). באותו יום נפעל תיקון במחלוקת של היום השני, עד שהתהפכה לעניין של "טוב".

את מהותה של מחלוקת זו ותיקונה, ניתן לראות כאשר מעיינים בהשתקפותם של ששת ימי הבריאה בשית אלפי שנים דהוי עלמא. וכמבואר ברמב"ן (בראשית ב, ג. וראה גם רבנו בחיי שם), שכל אלף שנים בבריאה הם כנגד יום אחד מששת ימי בראשית, והבריאה שברא אז הקב"ה מתבטאת במאורעות של אותן אלף שנים.

תיקון המחלוקת שהי' ביום השלישי לבריאת העולם, עת אשר הוכפל בו כי טוב, התבטא באלף השלישי, בזמן יציאת מצרים ומתן תורה בשנת ב'תמ"ח, וכפי שיתבאר.

ביטול הגזירה במתן תורה

מבריאת העולם הייתה בעולם מציאות של מחלוקת בין הרוחניות לבין הגשמיות, בין הגילוי האלוקי לבין העולם המגושם.

וכך דרשו חז"ל (שמות רבה פ"ב, ג. תנחומא וארא טו), על הפסוק (תהלים קטו, טז) "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם":

"משל למה הדבר דומה, למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. כשבקש ליתן התורה, ביטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר וירד ה' על הר סיני, וכתוב ואל משה אמר עלה אל ה'".

והיינו, שעד מתן תורה ה' מצב של פילוג ומחלוקת בין ענייני "שמים" לארץ הגשמית, בין "עליונים" ל"תחתונים". עניינים גשמיים היו מוכרחים להישאר מגושמים ונחותים ולא היו יכולים להתקדש ולהזדכך, ומאידך, הגילוי האלוקי לא ה' יכול לחדור בעניינים הגשמיים ולהתגלות בעולם באופן פנימי ויסודי.

ובעת מתן תורה, ביטל הקב"ה גזירה זו, ומני אז ניתן הכוח והחיוב לזכך ולקדש את ענייני העולם הגשמיים על ידי קיום המצוות בהם, וניצולם לשם שמים ולעבודתו ית', ומאידך, הגילוי האלוקי יורד למטה ומשפיע בו ומתלבש ושורה בעניינים גשמיים ונחותים.

ועולה מכך, שאותה מחיצה שהעמיד הקב"ה בין העליונים לתחתונים ביום השני לבריאה, תוקנה באלף השלישי, החל ממתן תורה על הר סיני.

מחלוקת היא היפך התורה שניתנה לעשות שלום

איתא בנועם אלימלך (ריש פרשתנו), ש"ואתפליג קרח" הוא על דרך הרקיע המבדיל בין העליונים לתחתונים (הובא ונתבאר באור התורה קרח עמ' תרצו. ועוד). וברבנו בחיי (פרשתנו טז, כט) איתא שמחלוקתו היא על דרך דור הפלגה, שאף היא קשורה לרקיע המבדיל (ראה בראשית רבה שם).

הקשר בין מחלוקת קרח לרקיע המבדיל, יובן לאור המבואר למעלה:

התורה "ניתנה לעשות שלום בעולם" (רמב"ם סוף הל' חנוכה), כי התורה היא התיקון לרקיע המבדיל בין העליונים לתחתונים, ובאמצעותה מורידים את הרוחניות לעולם ומרוממים את העולם לקדושה.

ונמצא, שכל עניין של מחלוקת, הוא היפך מהותה של התורה, וכאשר פועלים עניין של מחלוקת, הרי זו מלחמה בתורה.

ומכיוון שכל עניינו של משה רבנו היא התורה, ועד שאמרו חז"ל שהתורה נקראת על שמו של משה רבנו (שבת פט, א), נמצא שכל עניין של מחלוקת הוא סותר ומנגד למשה רבנו. ולכן כאשר מדברים על הפגם והחטא של קרח, מציינים את מחלוקתו נגד משה רבנו, וכאשר בני קרח שבים בתשובה הם אומרים "משה אמת ותורתו אמת", שכן עיקר המחלוקת הייתה נגד משה ונגד התורה שניתנה לעשות שלום בעולם.

מי פועל את השלום בעולם: משה או אהרן?

ומעתה יש לבאר מפני מה בסיפור התורה מתוארת בעיקר המחלוקת נגד אהרן, בעוד שעיקר המחלוקת היא באמת נגד משה ותורתו:

ב"שלום" שנפעל בעולם, יש את עצם החידוש שאפשר לקשר ולחבר את הגילוי האלוקי עם העולם, ולזכך את מציאות הנבראים התחתונים. אמנם, לאחר מכן צריך לעשות את השלום בפועל, לירד אל העולם ולרומם אותו בפועל ממש אל הקדושה.

ובזה יש חילוק בין משה לאהרן: משה רבנו הוא זה אשר דרכו ניתנה התורה לעולם, אך משה רבינו עצמו מצד דרגתו הנעלית וקדושתו העצומה ה' נעלה ומרומם מכדי לרדת לעולם הזה הגשמי החומרי והנחות ולהעלותו ולזככו (ראה לקוטי תורה ואתחנן יב, א), ולכן זיכוכ העולם במעשה בפועל נעשה על ידי אהרן.

כך אמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) אודות עבודתו של אהרן, שהי' "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". אהרן ה' עמל לגלות בעולם את השלום בפועל ממש. הוא ה' הולך אל ה"בריות", אלו שאינם חכמים וצדיקים אלא המעלה היחידית שאפשר לומר עליהם היא שהם נבראו בידי הקב"ה (ראה תענית כ, ב. תניא פ"ב), ואותם ה' מרומם מדרגתם השפלה ו"מקרבן לתורה" ש"כל נתיבותי שלום" (משלי ג, יז).

ונמצא, שעצם עניין התורה, שהוא עניין השלום, נפעל על ידי משה, אמנם, הבאת השלום בעולם בפועל נפעלת ע"י אהרן.

וכשם שחילוק זה קיים בין עבודת משה לעבודתו של אהרן, כך גם מחלוקתו של קרח התבטאה באופן שונה מול משה ומול אהרן:

קרח ה' בעל מחלוקת בעצם מהותו, עד ששמו מורה על כך, "קרח" מלשון קרחה וניתוק, כמבואר למעלה. הוא ה' מנגד לכל עניין השלום והחיבור בין העליונים לתחתונים, ובכך ה' מנגד לעצם מהותו של משה והתורה שניתנה לעשות שלום וחיבור בין העולמות.

ולאחר מכן, באה מחלוקתו של קרח לידי פועל בדיבור ובמעשה בעולם הגשמי, ובכך ה' מנגד לאהרן שהוא פעל את השלום ואת פעולת התורה בעולם הגשמי.

ומעתה יובן היטב שאכן בנוגע למחלוקת בפועל ממש מסופר בעיקר על המחלוקת נגד אהרן, אבל עיקר ושורש המחלוקת הוא באמת נגד משה רבנו, ולכן גם בתשובת בני קרח הכריזו "משה אמת ותורתו אמת", כי בכדי לעשות תשובה אמיתית, אין די בתיקון הפגם בפועל ממש, אלא יש לתקן את השורש והמקור לפגם.

ובהכרזה "משה אמת ותורתו אמת", הודו בני קרח באמיתותה של תורת משה שניתנה לעשות שלום בעולם, לחבר את העולמות התחתונים עם הקדושה, ולזכך את העולם כולו שיהי' ראוי להיות משכן ודירה להשם ית'.